

Ірина Сушик

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри соціогуманітарних технологій,
(Луцький національний технічний університет)*

Ігор Петрик

*здобувач вищої освіти
(Луцький національний технічний університет)*

РОБОТА З МІГРАНТАМИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Міграційні процеси, що відбуваються у сучасному світі, змінюють геополітику, впливають на міжнародний світоустрій та відносини всередині окремо взятих країн. Для регулювання процесів міграції кожна країна вибудовує свою міграційну політику, як складову соціальної політики держави. Важливим у формуванні системи соціального захисту і соціального забезпечення України є врахування зарубіжного досвіду роботи з мігрантами.

Інтереси мігрантів та проблеми соціального захисту відображені у резолюціях у Міжнародної організації праці (МОП). Зокрема, приділена увага питанням пошуку роботи; відсутності доступу до медичного обслуговування; недостатньої підтримки сім'ї і особливо дітей; загальної бідності та соціальної ізоляції [5]. У рамках Стратегії Міжнародної організації з міграції (МОМ) основними напрямками діяльності є покращення управління міграцією та забезпечення належного захисту прав мігрантів, сприяння економічному та соціальному розвитку держав завдяки міграції, заохочення та подальший розвиток Міжнародного діалогу з питань міграції [3].

Найбільш привабливою серед європейських країн в плані еміграції є Німеччина. Дана країна, як і будь-яка держава формує свою міграційну політику з огляду на потреби її економічного розвитку. Водночас вона намагається сумлінно виконувати основоположні міжнародні засади щодо забезпечення прав мігрантів, зокрема, недопущення дискримінації під час прийому на роботу, заниження оплати праці працівників-мігрантів, позбавлення їх права на соціальних захист. Однак, варто відзначити, що соціальні гарантії поширюються лише на працівників-мігрантів, які перебувають в країні на легальних умовах.

За останні 45 років до Німеччини прибуло 34 млн мігрантів. Найбільший потік зафіксовано на початку 90-х рр. XX ст. Серед прибулих на територію Німеччини мігрантів найбільше турків, румунів, греків, італійців та жителів країн колишнього соцтабору. Упродовж останніх років потік мігрантів знову активізувався до цієї країни. Так, у 2014 р. Німеччина прийняла 200 тисяч мігрантів, а в 2020 р., у зв'язку зі складною ситуацією, що склалася в Євросоюзі, планує прийняти 800 тисяч осіб [2, с.116].

За даними Федерального статистичного відомства Німеччини, упродовж 2019 р. населення країни зросло до рекордних 83,2 млн осіб., у 2018 р. зросло на 400 тисяч осіб. А у 2015 р. було зафіксовано приріст у майже мільйон осіб. Зростання населення

в Німеччині відбувається насамперед завдяки міграції. Лише у 2019 р. до ФРН, згідно з попередніми оцінками, прибуло на 300–350 тисяч більше людей, ніж виїхало із країни. Водночас із 1972 р. кількість новонароджених у Німеччині поступається чисельності померлих [2, с.117].

Означена ситуація зумовила необхідність оновлення національного законодавства Німеччини з питань міграційної політики та забезпечення працевлаштування мігрантів. Протягом першого десятиліття 2000-х рр. владою Німеччини було ухвалено низку законів щодо міграції та двосторонніх угод із декількома європейськими країнами про трудову мобільність. Питання трудової міграції були врегульовані Законом «Про міграцію», який набрав чинності 1 січня 2005 р. Питання працевлаштування трудових мігрантів регламентуються законом ФРН «Про сприяння працевлаштуванню та професійній освіті» та постановою уряду «Про порядок видачі дозволів на роботу особам без німецького громадянства для роботи за наймом».

Соціальних захист мігрантів у Швеції розглядається як один з найпотужніших інструментів для скорочення бідності і нерівності, що сприяє соціальній інтеграції та рівності. Убезпечуючи громадян від певних соціальних ризиків (безробіття, хвороба, інвалідність), системи соціального забезпечення спрямовані на підвищення продуктивності праці, розширення можливостей працевлаштування і підтримки стійкого економічного зростання.

Як зазначає Попова А., шведська система соціального захисту має розгалужену мережу організацій, що сприяють реалізації соціальної політики. Система соціального забезпечення в основному заснована на принципі національного страхування, що охоплює всі категорії мігрантів. «В основу загальної системи соціального захисту Швеції входять такі напрями як медичне страхування, страхування з тимчасовою непрацездатності, страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, допомога у зв'язку з інвалідністю, пенсії по віку та у зв'язку із втратою годувальника, страхування на випадок безробіття, фінансова допомога для проведення досліджень, сімейні допомоги і страхування батьків.

Мігрант, що має дозвіл на проживання та відповідає усім вимогам має право на такі види соціального забезпечення як підтримка материнства, (мінімально гарантований рівень), підтримка дітей, допомога на дитину, житлова допомога, допомога по інвалідності, консультаційні послуги, допомога у зв'язку із хворобою, допомога у зв'язку із втратою годувальника, реабілітаційні послуги. Переваги на основі роботи надаються всі особам, що офіційно працевлаштовані та регулярно сплачують податки, незалежно від національності і місця проживання» [4, с.193].

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) визначає соціальний захист як сукупність публічних і приватних стратегій чи програм, спрямованих на зниження і ліквідацію економічної та соціальної вразливості трудових мігрантів до бідності. Це пояснює значення чотирьох компонентів соціального захисту трудових мігрантів: соціальні трансферти; програми щодо забезпечення соціально-економічного доступу до послуг; законодавство і політика забезпечення рівності і недискримінації дітей і малозабезпечених сімей трудових мігрантів, соціальна підтримка та медичне обслуговування [6].

Так, у Словенії для захисту дітей та молоді створені спеціальні «Місця безпеки». «Місцями безпеки» можуть стати різні установи: бібліотеки, медичні заклади, поліцейські відділки, банки, страхові агенції, маленькі крамнички та мережеві супермаркети – майже кожне місце, де є люди доброї волі, які прагнуть допомагати дітям. На вході кожного «Місця безпеки» є блакитна наклейка, на якій зображено будинок, що посміхається. Карту населеного пункту, на якій позначено всі «Місця безпеки», роздруковано на зворотному боці розкладу уроків, то ж діти весь час мають її при собі. Звертаючись по допомогу, діти самі вибирають місце, де вони можуть почуватися спокійно і впевнено, а за потреби – і зберегти анонімність. Щороку ЮНІСЕФ готує інформаційні листівки та постери, що інформують учнів та їхніх батьків про «Місця безпеки» [1, с.56].

Таким чином, міжнародна спільнота упродовж багатьох років працює над виробленням правової та соціальної бази щодо врегулювання та контролю міграції, забезпечення захисту трудових прав, свобод і законних інтересів мігрантів, а також питань, пов'язаних із забезпечення соціального захисту членів їхніх сімей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Громада, дружня до дітей та молоді. Навчальний посібник для реалізації ініціативи на місцевому рівні в Україні. Київ. 2018. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/2361/file/CCF_manual_ukr.pdf
2. Козін С. М. Можливості використання в Україні досвіду Німеччини у сфері правового регулювання захисту трудових прав мігрантів. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/5/tom_1/19.pdf
3. Міжнародна організація з міграції (МОМ). URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2611-iom>
4. Попова А. Особливості соціального захисту мігрантів у контексті діяльності соціальних працівників: досвід Швеції. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій: II Міжнародна науково-практична конференція*, Київ-Суми, 26–28 квітня 2017 (Т. 2, с. 191–194). Суми: СумДПА.
5. International Labour Organization (2014), World Social Protection Report 2014–2015, Geneva, Switzerland.
6. UNICEF (2012), Integrated Social Protection Systems — Enhancing Equity for Children, Social Protection Strategic Framework for UNICEF, New York, USA.